stupně, ale ne rozdíl druhu. Bílá Hora může býti výraznější nebo méně výrazná, silnější nebo slabší než Husité; ale nemůže býti nicotou, jež stojí pod vší českou historickou produkcí dramatickou od Hálka až do Kolmana, když Husité byli Kodíčkovi dílem, jímž Dvořák „nabývá dnes prvního místa v českém dramatickém úsilí". Jistě jest možno, že se kritikovi po pěti letech zcela upřímně jeví pochybným nebo vratkým nějaké dílo, jež mu bylo silným a velikým před pěti lety. Ale to jest možno jen tenkrát, když jde o mladého člověka v plném růstu a kvasu a když do doby oněch pěti let spadá radikální proměna nebo přelom jeho názoru filosofického nebo uměleckého a poetického, když na příklad z deterministy a materialisty se stal spiritualistou, z naturalisty symbolistou, z impresionisty expresionistou, z individualisty kolektivistou nebo vice versa. Ale toho není v případě Kodíčkově; jeho estetický jako jeho ostatní myšlenkový svět zůstává v té době nezměněný; a pokud se vyvíjí, vyvíjí se stejným pozvolným stejnosměrným postupem a tempem. Odsuzuje-li dnes *ex post* Husity, není to důsledek jeho nové ideologie; je to důsledek jeho literární politiky.

Tím nepravím, že Dvořák nemá býti předmětem kritiky. Naopak: budiž kritisován *co nejpřísněji*, neboť nejpřísnější kritika byla vždy vyhrazena básníkům, kteří usilují o cíle zvláště významné a vysoké, a tím jest bezesporně Dvořák i v Bílé Hoře. Ale co jsem četl, byla ne kritika, nýbrž hodně zaslepená nekritičnost, v níž hrála dokonce úlohu i politická mstivost, jak to dosti naivně probleptl p. Jelínek v Lumíru, kde mluví o „bizarní křivce politických názorů dr. Arnošta Dvořáka, který z nejintimnějšího okolí dr. Kramáře ocitl se po levici dr. Šmerala, aby dnes okázalým věnováním projevil své sympatie dr. E. Benešovi"... a o „přemíře jeho orientačního smyslu". Zahanbující podívaná pro každého, kdo věřil ještě v Čechách v svéprávnost poesie a umění.

Reforma středních škol

Jest mně velmi těžko odpověděti na Váš dotazník, poněvadž jsem nikdy na střední škole neučil, ano neučil jsem — vyjma ve věku zcela mladém a jen krátce — ani soukromě žáka studujícího na střední škole. Pedagogikou jsem se sice trochu obíral, ale jen teoreticky, a sice jako disciplínou psychologickou. Mohu proto mluviti všeobecněji, než bude milé Vám i mně.

Jest mně jasné, že za dnešního stavu naší kultury *nemůžeme se obejíti bez studia jazyků klasických*, latiny a řečtiny. Na těch učí se žák nejen myslit, ale i se vyjadřovat. Jest uváděn do světa formy, síly a jasu; může později ty formy uvolňovat, po případě i rozbíjet, ale nejprve musí je znát...! Ale ovšem: klasickým jazykům musí se učiti jinak, než se učilo za mé mladosti a než se snad učí posud. Maturovali jsme, měli jsme dobré známky z klasických jazyků, ale zeptejte se, kdo z nás si dovedl přeložit latinský nebo řecký text, řeckého tragika, Horatia atd.? Musil jsem si na svůj vrub objevit jako dospělý muž přístup k řeckému a latinskému světu a charakteristické je, že médiem francouzského jazyka a francouzské literatury...

Oddělit řečtinu od latiny, škrtnout řečtinu vůbec? Ne, to není možné. Čtěte si Horatia: každý třetí čtvrtý verš je odlika nějakého řeckého lyrika. Máte-li míti plnou radost z lyrika latinského, musíte znáti i jeho řecký vzor, rozuměti mu. Nemluvíc o tom, že vlastní geniálně umělecký i myslitelský národ antiky byli Řekové. Co je antika bez Homéra, Sofokla, Aischyla, Platóna, Aristotela? Ani ne pahýl celého nádherného stromu...

Z moderních jazyků jest dnes nutna buď francouzština, nebo angličtina. Francouzštině učit na latinském základě: získá se nesmírně pro hlubší poznání *obojího* jazyka; ani pro angličtinu není latina bezcenná. A pak ovšem jeden jazyk slovanský, a sice podle náklonnosti žákovy: buď polština, nebo ruština (i polština má krásnou a silnou literaturu!).

Myšlenkový cvik a myšlenkové dospívání mohlo by dáti místo antiky některým žákům hlubší studium *matematiky* a *věd exaktních*; ale jen těm, kdož jsou nadáni pro tento obor; to bývá ovšem typus velmi řídký (alespoň u nás rozuměli matematice a myslili v ní trochu jen asi 3—4 hoši ze 40!).

Společný základ střední školy zdá se mi býti proto myšlenka rozumná; na přechodu z nižších tříd do vyšších diferencuje se již obyčejně dosti určitě dvojí typus nadání žákovského: lingvisticko-výrazový, umělecký (i historie jest uměním!) — a matematicko-exaktný, vědný. Do které třídy ten přechod položit, to jest ovšem věcí experimentálné pedagogiky, respektive psychologie.

Lyrika

Úvodek — Josefa Hory Itálie — Konstantina Biebla Zlom a Zloděj z Bagdadu — Rudolfa Medka Láska a smrt

Chci psát pravidelně v tomto listě kritické přehledy nové tvorby lyrické. Ale jen o knihách ať tak, ať jinak významných, to jest o takových, o nichž se dá něco říci; o ostatních budu mlčet. Budu psáti co nejstručněji. Proč? Poněvadž chci učit čtenáře číst, číst poesii, a to

jest nejprve: nad čteným umět se zamyslit; umět domyslit... Báseň a básníka. Tedy: nijaké kritické nunvaření, duchaplnické tlachání a žvástání o ničem. Ani žádné vážení na apatykářských nebo jiných vážkách. Účel: zachytit typický postoj básníkův: k životu, k tajemství, lásce, hudbě světa a života; jeho světelnou vibraci a výchvěj do studena a mlčení. Nelepit jednoznačné etikety chemických formulek na básnické lahvičky a láhve, ne vpalovat cejchy na čelo, nýbrž naopak vésti k poznání: holečkové, není to tak prosté, jak by se zdálo. Ani život, ani umění není rovnice o dvou neznámých, nýbrž o stu, o tisíci, o desetitisících... hehehe... *A právě to* je na věci tak krásné. Všimnu si ovšem také občas díla uměleckého, ano i řemeslného na věci, ale hlavní bude pro mne přece věc; a to je *poesie*; a to je život a jeho tajemství. Je to nebo není to poesie? Dovolím si někdy i takovou otázku přímou. A to jest: Má to své životní tajemství? Má to dvojité dno?

Jedné neřesti, které propadají snad všichni pisatelé takových revuálních přehledů, chci se vyhýbati; právě proto, že do ní upadají snad všichni... Míním: nadepsat nad svůj přehled pět, šest, sedm knížek a pak srovnávat je mezi sebou, utloukat jednu druhou, dělat mezi nimi analogie a přirovnání a jinou takovou lžiučenou moudrost. To je mně neslušné a hloupé. Na stůl sevěje ti vítr náhody v spaciu šesti osmi týdnů několik knížek veršových, každá vznikla v jiné situaci životní, směřuje k jinému cíli, spravuje se jiným kompasem životním a uměleckým, a kritik chce z tohoto náhodného potpourri vyvozovat nějaké hluboké zákony literární, psychologické, sociologické... čert sám ví, jaké... A zatím: tahá ho jeho vlastní hloupost za nos, až mu zcela zrudl. Budu tedy srovnávat dnešní knížky toho kterého autora s *jeho* knížkami minulými; v tom je rozum. Budu chtít pochopit jeho poslední vibrující vteřinu; v tom je rozum. Ale nebudu chtít provozovat srovnávací dějiny literární na uzounké a náhodné výseči jednoho stupně, ony, které si žádají celých 360 stupňů: co nejširšího látkového bohatství věků a věků.

V díle Horově jest knížka nedoceněná. Sluje Pracující den. V ní nalezl Hora sebe: v ní stvořil svůj tvrdý ostrý výraz; svou řeč věcí: křišťál, hranu, tvar. Předtím máchovec, pak romantik pantheisticko-vitální, jest v prvních knihách poněkud porobený; jaksi utonulý v látkovém příboji. Zde ovládá po prvé; zde vidí: zde vykrojuje svůj tvar světlem svého oka. Moderní civilisační skutečnost stává se mu něčím, z čeho razí svůj peníz: stříbrný, zpěvný, ale i hutný. Ten výraz jednou nalezený rozměňují knihy pozdější: Srdce a vřava světa..., Bouřlivé jaro. Zde zpívá místy již jako popěvek ulice. Říkají o Horovi: prostý, srdečný jako stisk mužné ruky. Což o to: jest; ale v nejlepších svých

věcech nad to: také tak tvrdý. A v tom jeho čest básnická! Teprve toto sloučení tepla a tvrdosti dává Horu.

V Itálii jest několik básní velkého výrazu. Tak hned úvodní: „Poledne kolmá chválí útlý její bok (tj. Venuše kapitolinské)/ a ona kráčí Itálií/ od Pádu po Sicílii/ krásná jak plovoucí dok." Pane, antika, nejčistší antika, nejlepší antika, kterou znám: Poledne kolmá chválí útlý její bok... A našel ji člověk, který ji nešel hledat do Itálie!... Pak jsou tu „Klasy a ryby". Něco, co se musí čísti celé. „Plavčíku Rybo, sekáči Žito, /z vašeho talíře jím." To je síla až mythická: viděti zbožně a velce nejprostší a nejklidnější děje a procesy životní. „Přišel večer, lámejte a jezte!" *Tato* báseň má právo na ten evangelický verš závěrečný. Tady není frází.

Nahmátnout pratvar, prvotní funkci živící, rodící, plodící pod nánosem pojmů, slov, odvozenin... hle, to je silná ruka Horova. Ruka básnická. Buď nám zdráva! To je socialism opravdu básnicky tvůrčí.

Jinde však tento svůj básnicky mohutný socialism dává Hora do veršů..., ne do poesie. Píše lepší didaktické pointy. Na příklad „Lidé se světem toulají,/ protože domov je příliš jejich,/ protože srdce nemají/ pro ty, kdo vzduch s nimi dýchají." Tak se končí báseň „Na laguně". Což, na prostředního básníka nebylo by to špatné. Ale na Horu? Ty jsem si přeškrtal v jeho krásné silné knížce ...

Konstantin Biebl je ten pán, který napsal „Pitevnu" do knížky veršů Cesta k lidem, kterou složil před několika roky s Rážem, dnes žel mrtvým. Tenkrát jsem o ní hovořil s přítelem Sovou, který mínil: „Takových básní se teď mnoho nepíše." Mínil jsem to také. Bylo to velmi lidské, hnala se pod tím teplá červená krev, mělo to vnitřní melodii blízkou Wolkerovi. Dnes vydává tento p. Konstantin Biebl Zloděje z Bagdadu. Kdo to je? Pomatenec, který se potuluje po kavárnách a vinárnách, opilý velikým hořem. A zpívá takové trhlé písničky. „Od noci do rána bílého, /od rána večer do úpadku,/ nalejte vína bílého / na něčí světlou památku! // Kostka cukru v kávě černé, / tvé oči sladké a tvé rty sladké, / tvé bílé tělo v hlíně černé, / v hlíně černé tělo sladké." (16) A podobně v „Pokladu" týž zloděj dobývá ze země poklad, který ukrad Mohamedu z mešity. „V hodinách půlnočních / v klečícím stínu / hledám zlaté prsteny vlasů. // Odhazuji černou hlínu / z kamenného jasu / tváře a bledých ramenou. // Z šatů růžových, / bílých kolenou." Hoho! Hoho! řek jsem si. Stalo se cosi neblahého. A rázem vynořila se mi v mysli jiná, velmi dobrá báseň Bieblova z Věrného hlasu: souchotivá dívka, kdesi v Dalmácii se léčící, která rozdává žebrákům dináry a líbá děti naháče na „skořicová záda" — ne na ústa, aby jich nenakazila. Zasvětitelka básníkova do náboženství lidskosti a soucitu!

Je mrtva! Mimochodem řečeno: mám úžasně prostou metodu, jak rozeznávat dobré básně od špatných. Čtu knížku; nač si z ní vzpomenu po roce, po dvou, je jistě dobré. Je to ryba, jež uvízla v čeřenu mého mozku. Voda protekla. Ona báseň z Věrného hlasu byla dobrá; zachytila tu dívku v typickém postoji jako novou kněžku nebo tanečnici. Nemohu nedoporučiti čtenáři, aby se zkoušel v této kritické metodě. Za deset dvacet let praxe přivede to možná daleko.

To je tedy řada básní z Bagdadského zloděje: inspirovaná smrtí milenčinou. Nejlepší ty nejklidnější. „Není možná, aby spala / někde v zemi v chladném hrobě. / Modré hrozny obírala: / Zrnko mně — a zrnko toběl" (10) Jaká krása; to zachycení v tom gestu - slově!

Ale pak tu je jiná vrstva: blízká poetismu. A má také svou velmi dobrou ukázku: „Bambinello." Tady světlo zpívá, jak se kutálí po světě lásky. Kdo by chtěl nálepkařit, řekl by: básnický luminism.

V Zlomu jsou také básně blízké poetismu, na příklad „Chroust", „Odchod". Ale těžiště knihy je ve dvou dalších, jakoby epických básních, v „Továrně" a „Zlomu", které jsou z tradice a filiace wolkerovské. „Zlom" jest jakési revoluční epos v řadě romancí, jakési chystání se k rozhodné sociální bitvě. Některé jsou velmi dobré, tak romance XI. Zpívají ji patrně uhlokopové. „Tak už jsme si na smrt zvykli, / s námi jí a s námi robí, / za stolem má svoje místo." Jinde cítím i koncepcí i výrazem příliš Wolkera. „Na stole světlo / boxuje s noční můrou. / Po dvoře chodí vítr / jako chlap." Pak ta otázka k matce v VI. zpěvu: „ale kde, matko, vezmeš sto tisíc nožů?" jest položena po wolkerovsku ve své náhlé posunové výbušnosti. Také ti „tygři s nesmazatelnými stíny / železných mříží / po celém těle" jsou wolkerovští ve své symbolické dekoračnosti.

„Továrna" ukazuje však vedle Wolkera ještě cosi nového, co nemá posud jména. Není to báseň právě ani jasná, ani vykvašená a silná. Kdo by se chtěl vysmívat, mohl by lehce. „Na bolest v kříži, jak zestárlá vrba, v bezesných nocích, / továrník víc a víc si naříká." To není ani nové, ani pěkné. Ten továrník má ovšem mladou ženu, již miluje mladý Bárta. A zapálí fabriku. To už je melodram a mašinérie. Ale v lásce těch dvou lidí jsou sem tam nové lyrické tóny. Místy to dělá dojem: cosi nového snoubí se s čímsi starým, předbřeznovým. Něco tu tápe ve tmě. Bude tu červ, jenž se zakuklí a vydá pak motýla? A mohli bychom ho pak pokřtít na jméno Bieblovo? Což, jak vidět, není lepení etiket, nýbrž zdvořilost, jejíž podstata je naděje.

Nová veršová knížka Medkova vznikla také z nejmučivějšího děje: smrti, odloučení bytosti milované od bytostí milujících. Ale tento děj není u Medka podán ve své bezprostřední syrovosti, nýbrž transponován do děje zdánlivě vyššího: hledání Boha, nalezení Boha, usmíření v Bohu. Je tu řada básní, v nichž básník sám hovoří s Bohem, kterého znova nalezl, jsou jiné, v nichž jeho zvěčnělá dcerka ze záhrobí přináší jistotu nad jistoty, radost nad radost: není smrti. „Jdi jen, jdi, holčičko zlatá! / Těm, jež svět a tělo drtí, / řekni pevně slova svatá: / není smrti! není smrti! — — — (14)

To všecko je velmi pěkné; má to jen jednu vadu, ale ovšem smrtelnou: tyto děje nejsou samozřejmá poesie, vyslovená novým viděním věcí a světa, nevtělily se a nevčlenily se v její ohnivý jazyk; pan Medek *o těchto dějích* jen básní, vykládá, hovoří. Koho opravdu se dotkl Bůh, kdo se opravdu obrodil, koho opravdu blesk boží přeoral, tomu se vyvalí na povrch spousta věcí mučivě kalných a temných; celý děj jest mu zpočátku cosi nesrozumitelného a temného, o čem jen může koktat a blekotat, co může úpět a sténat... Pan Medek vyslovuje se však kupodivu hladce, hovorně, elegantně. Nemohu se zbýti při četbě jeho veršů téhle nepříjemné představy: dobře vychovaný pán, který ví, co se říká při tom, dotkne-li se někoho Bůh... Ani v největším hoři nezapomněl na literaturu a padělá ten zázrak sevřené síly, jímž je „Balada dětská" Nerudova, v tu mnohomluvnou a rozvláčnou věc, kterou nazývá „Sladkou baladou dětskou". Celá řada míst usvědčuje nebo prozrazuje p. Medka, jak zůstal na povrchu a jak z povrchu, sit venia verbo, tvoří. „Ale teď, / kdy den je jak olovo a každá hodina / nové a nové okovy stesku / na nohy, na ruce zavěšuje, / jak *Hamlet touží to ztýrané tělo / jen spát... jen spát.*" (28) Nu, kdo dovedl napsat takové otřelé klišé — notabene v básni, v níž chce zbásniti svou konversi, v níž se tedy se svým Bohem střetá po prvé tváří v tvář — ten není básník. „Bylo plno, plničko hvězd a byla *mystická* noc." (36) „*Jako tklivý bílý přízrak / nad šíleným městem,* / jako zázrak, / jímž dnes vzplála země / *božím gestem,* / mluvíš ke mně / v této chvíli tiché, Sacré Coeur." (41) „Způsobila jsi, že se teď chvěji / *intimním smutkem* po celém těle." (49) „A tu se ztrácejí slova: jen hudba a pláč a zpěv / a štkání, jež plyne ze srdce, *jež srdcem je zvonu, / bijícím na poplach od jitra do noci:* / neboť není větší lásky nad tu, jež budí úzkost!" (36) Kdo píše tyto rétorické fráze, není básník.

Vím, že se naší pseudokritice bude knížka p. Medkova zdáti velikou a navýsost uměleckou. Jak by ne? Je tu tolikrát psán Bůh s velkým B, tolikrát skloňován On s velkým O, *mluví* se tu o očišťující síle utrpení, o návratu k Bohu, o smíru v něm a splynutí s ním — to všecko se zdá lidem nesmírně hlubokým, básnickým, meditativným a čert sám ví, jakým. A přece je tu omyl. To všecko jest jen pouhý *námět*, pouhá *látka* k poesii: poesie sama jako tvůrčí děj pozná se po bohatství vnitřního tvaru, po novém vidu a zoru, po nové perspektivě ducha i srdce, po

závrati poznání. A toho, a právě toho není u p. Medka. Vezměte si jen kteroukoliv jeho strofu: jak řídké, jak nezabydlené ani duchem, ani věcmi, ani intelektem, ani smysly! K básnické tvorbě není třeba, aby básník psal volným veršem; tvořiti může i v starých útvarech, poněvadž je může prožehnout a prosvítit novým záchvěvem života, výlevem nové krásy — nejsou to právě věci hmotné, nýbrž kvality duchové. Pan Medek naproti tomu má zde převahu básní nerýmovaných, volně rytmovaných; a přece jak *staré* jsou svým vnitřním zorem a výrazem! Na příklad zcela náhodně voleno: „Zřím tě, jak stoupáš malýma nožkama / *z podivných nesvětských luhů* (jak prázdná, nic neříkající, pouhá vycpávka!), / *podivnou, nesvětskou v ručce / kytičku* (item!). / Zříš mne, jak teskný jsem, dětský, / jak pýcha mi uniká z ňader (jak frázovité, nejadrné!), / jak hledím na tebe u vytržení, / usměješ se? — — —" (39) Jak mátožné! Prázdné! Beztvaré!

Pan Medek jest jistě o sobě přesvědčen, že tvořil z hlubin svého nitra, že vynesl na povrch jeho spodní, temný a rvavý proud. A přece je to klam. Nevynesl skoro nic jiného než všechno, co jsme již stokrát v jiném spojení a jiné souvislosti četli. Prožil snad poctivě své utrpení a vykoupení jako člověk — nechci a nemohu mu toho upírat —, ale ne jako básník. To první nás naprosto nezajímá, to je jeho soukromá věc; jediné důležité jest to druhé; a zde selhává skoro úplně. (Vyňal bych jen asi dvě čísla: „Odpoledne", „Zvony", ostatně ani to nejsou veledíla básnická, jen slušnější průměr.)

Stále se mně vrací ta představa: slušný, dobře vychovaný pán, který ví, co a jak se říká v dané situaci. Povídá to elegantně, měkce, líbivě, salónně; když přijdou tzv. hluboká místa, klade si prst na čelo nebo si čechrá vlasy. Dámy jsou uneseny. A místy cosi jako salónní tenor. Zakoketuje si s veršovou ruládou, pomazlí se s konvenční frází. A konečně — a to je to nejděsnější na tom — je to upřímné: neboť člověk je tak ustrojen, že se tím i utěší.

Protest

Legionářské nakladatelství Čin rozesílá právě román německého romanopisce Adolfa *Uzarskiho* Mufík, román, o němž se domnívá jeho autor, že je humoristický. Na mém exempláři je obálková páska, kde je tahle produkce srovnávána s nikým menším než s Rabelaisem. To je bráti jméno boží nadarmo. Nevím, jakou má nebo nemá kritickou pověst Uzarski v Německu; má-li dobrou, je však ukradena. Přečetl jsem celé ty „psovy memoáry" a mohu říci, že to není nic než nějaká kopa většinou lechtivě oplzlých nebo neomalených vtipů, navlečených na šňůru zcela laciného a konvenčního děje; většinu těch vtipů znám dobrých dvacet třicet let, z doby, kdy jsem prohlížíval Simplicissima. Tak třeba o té hubené paní pastorce, která promrskává denně svého tučného záletného manžela, četl jsem v doprovodu mnohem lepších kreseb T. T. Heinových. Že je Uzarski nepřítel feudálního a kaiserovského Německa, nesmí nás klamat o jeho nízké hodnotě básnicky tvůrčí. „Ne každý, kdo mi říká: Pane..." Nakladatelství Čin má celou knihovnu překladů; některé jsou dobré, jiné jsou zajímavé, jiné posléze pochybné. Ale zcela nepochybný jako nehodnota je Uzarski. Po dílech stokrát cennějších, než je tento Uzarski, hází se doma blátem a takováhle prostřednost se k nám uvádí za hlaholu trub a bubnů ... Právě proto, že jde o vážnou věc, jako je románová knihovna Proud, píši svou výstrahu.

Národnostní dorozumění

Obyčejně se vzájemně nenávidí lidé, kteří se buď vůbec neznají, nebo kteří se znají jen špatně. Nenávist je ve své podstatě omyl, nedostatek poznání, nedostatek rozumového světla. Neříkám tím, že jestliže se navzájem lépe znají — obyčejně po vzájemných výprascích —, že se právě milují. Ne. Ale zpravidla se učí vzájemné úctě a snášenlivosti.

O národech platí totéž. Mezi námi a Němci bylo už dost nenávisti, aby se poznalo, že je bezvýsledná a škodlivá. Je nejvyšší čas ne-li k lásce, tedy přece k toleranci.

Český lid potřebuje být k toleranci právě tak málo vychováván jako německý. Lid se navzájem snáší zcela dobře na obou stranách. Na národnostním rozhraní se Češi i Němci naučili spolu vycházet. Život tu byl silnější než teoretické programy a diktáty ať z Prahy, ať z Liberce. Hospodářský, obchodní, společenský a náboženský život a last not least přirozený takt srdce a duše jsou vždy silnější než teoretická teorémata.

Kdo však musí být k toleranci vychován, jsou *intelektuálové* na obou stranách. Romain Rolland už řekl, že měl-li by být někdo po světové válce pěkně tiše, měli by to být intelektuálové, protože oni roznítili světovou válku, oni ji prohráli. Jejich dítětem je národnostní nenávist a šovinismus. Oni z nich žili a těžili. Imperialismus, fašismus, šovinismus, to vše je dílo povalečů, kteří, když se jim nezamlouvalo počestné řemeslo, vynašli si tohle nepoctivé, ale ohromně snadné. Čeho je dnes Evropě třeba, je znemožnit jim toto řemeslo všemi silami a tak dokonale, jak jen možno.

Myslím, že se starými intelektuály toho moc nepořídíme. Jejich převýchova je více než problematická. Budou si dále blaze žít i umírat ve své hlouposti.